

18-05-2024 Η εφηβεία στη μεταμοντέρνα κουλτούρα (ομιλία π.Βασιλείου Θερού)

- Η θεολογία προοδεύει, όταν συναντάται με το διαφορετικό και έχει δυσκολίες και εξωτερικές προκλήσεις. Για παράδειγμα, τα σπουδαία έργα των Πατέρων, που έχουμε, οφείλονται στη διασταύρωση των Πατέρων με τις αιρέσεις και το ελληνικό πνεύμα. Όπως επίσης, τα σπουδαία έργα των μεγάλων θεολόγων του 20^{ου} αιώνα, που έχουμε, οφείλονται στη συνάντηση αυτών των ανθρώπων με τη νεωτερικότητα, δηλαδή με την αλλαγή της Δύσης.
- Η νεωτερικότητα (βιομηχανική και τεχνολογική επανάσταση), που αρχίζει με τον Διαφωτισμό, έχει ως κέντρο τον ορθό λόγο, γι' αυτό και παρήγαγε ιδεολογίες και αθεΐα. Η μετανεωτερικότητα (ευμάρεια, κατανάλωση, ψηφιακή τεχνολογία), που αρχίζει από η δεκαετία του 1960, έχει ως κέντρο την ψυχολογική εμπειρία, γι' αυτό και παρήγαγε θρησκευτική αδιαφορία και πολυθρησκευτικότητα.
- Η μετανεωτερικότητα δεν άλλαξε τους θεσμούς, αντίθετα τους εδραίωσε, αλλά επέδρασε στις νοοτροπίες. Όταν η ζωή σου δίνει τη δυνατότητα περισσότερων και μεγαλύτερων απολαύσεων, αυτό σε κάνει περισσότερο να επιδιώκεις εμπειρίες απόλαυσης παρά να σκέφτεσαι ποιο είναι το νόημα της ζωής για σένα. Αυτό έχει ως συνέπεια στη μετανεωτερικότητα να έχουμε πάρα πολλούς εθισμούς, πολύ περισσότερους από πριν.
- Στην παραδοσιακή κοινωνία, δηλαδή πριν τη νεωτερικότητα, οι δεσμοί που ανέπτυσσαν οι άνθρωποι καθορίζονταν κυρίως από τη συγγένεια και τον τόπο. Στη νεωτερική εποχή οι δεσμοί καθορίζονταν κυρίως από τους κοινωνικούς θεσμούς, π.χ. τους συλλόγους και τα κόμματα. Στη μετανεωτερική εποχή, που εμείς τώρα ζούμε, οι δεσμοί καθορίζονται κυρίως από τη συμμετοχή στα δίκτυα, κάτι που παραδόξως ευνοεί την ιδιώτευση.
- Η ιδιώτευση συχνά γίνεται το προστάδιο για τους εθισμούς και την αποχαύνωση.
- Ενώ στη νεωτερικότητα υπήρχε γενικευμένη αθεΐα και αντιλογία, στη μετανεωτερικότητα η κυρίαρχη τάση είναι η αδιαφορία για την πίστη ή η αποδοχή της πίστης ως κάτι που μπορεί να σου δίνει ηρεμία. Γι' αυτό και η μετανεωτερικότητα δεν είναι τόσο εχθρική για την πίστη όσο ήταν η νεωτερικότητα, στην οποία είχαμε ακόμη και διωγμούς και εκτελέσεις χριστιανών.
- Ο μεταμοντέρνος νέος άνθρωπος διατηρεί μια δυσπιστία προς τους θεσμούς, όπως είναι η Εκκλησία, με την οποία συγκεκριμένα μπορεί να ασχοληθεί, μόνο εφόσον βεβαιωθεί ότι ο λόγος της είναι συμβατός με την εμπειρία της ζωής του και δίνει σε αυτήν νόημα.
- Ο μεταμοντέρνος νέος άνθρωπος αντί να ασχολείται με ιδεολογίες, προτιμά την ιδιώτευση. Η αδιαφορεί πλήρως για την πολιτική και χάνεται μέσα στα δίκτυα και τη παρέα του ή, αν κοιτάξει γύρω του και προβληματιστεί για το τι συμβαίνει, βυθίζεται σε κατάθλιψη.
- Για τον μεταμοντέρνο νέο η ψυχική εμπειρία είναι σημαντικότερη από ιδέες για τις οποίες αξίζει να αγωνιστείς και να πεθάνεις, δηλαδή δεν υπάρχουν πια οράματα, και υπάρχει μία αποσύνδεση από την κοινή περιπέτεια της ανθρωπότητας, κάτι για το οποίο έχει τεράστια ευθύνη το εκπαιδευτικό σύστημα.

- Για τον μεταμοντέρνο νέο δεν υπάρχει κάποια αντικειμενική ηθική, αλλά ο καθένας θεωρεί ηθικό ό,τι αυτός νομίζει πως είναι ηθικό.
- Στις διεκδικήσεις των κινημάτων ΛΟΑΤΚΙ παρατηρούμε ότι υπάρχει μία συσπείρωση κάποιων ανθρώπων, για να διεκδικήσουν την άκρα υποκειμενικότητα, όχι για να συνταχθούν μαζί προς την πραγματοποίηση κάποιου κοινού οράματος, όπως γινόταν τον καιρό των ιδεολογιών. Από αυτές τις διεκδικήσεις λείπει η οποιαδήποτε δέσμευση από την ιστορία, τον πολιτισμό, την προηγούμενη ανθρώπινη σκέψη.
- Οι ΛΟΑΤΚΙ υποστηρίζουν ότι είναι ένα άθροισμα υποκειμενικοτήτων που ζητούν τον απόλυτο αυτοκαθορισμό τους και ότι έχουν συσπειρωθεί, γιατί μόνο έτσι θα πετύχουν αυτά που διεκδικούν από τις κυβερνήσεις.
- Επειδή οι ΛΟΑΤΚΙ υπήρξαν καταπιεσμένοι επί αιώνες, που σε ορισμένες περιπτώσεις είναι και στις μέρες μας, είναι δικαιολογημένο να υπάρχει το κίνημά τους, για να υπερασπιστεί αυτούς τους ανθρώπους και να διεκδικήσει αξιοπρέπεια. Το πρόβλημα όμως είναι ότι έχουν την τάση ολοκληρωτισμού, δηλαδή θέλουν να επιβάλλουν πώς να μιλάμε, τι να δεχόμαστε για τα φύλα, ακόμη και να ενθαρρύνουν μικρά παιδιά στον στοχασμό επάνω στην εναλλαξιμότητα των φύλων και σε πειραματισμούς, το οποίο από πλευράς ψυχιατρικής καθαρά είναι καταστροφή.
- Ο μεταμοντέρνος νέος νοιάζεται κυρίως για την ατομική του αυτοεκπλήρωση και όχι για τις επιπτώσεις που θα έχουν οι ατομικές διεκδικήσεις του στον κοινό πολιτισμό, αν κάποτε γίνουν πραγματικότητα.
- Οι ΛΟΑΤΚΙ είναι γεμάτοι αντιφάσεις. Για παράδειγμα, ενώ λένε ότι είναι αντιδεξιοί, συμπεριφέρονται όπως η Θάτσερ, που έλεγε ότι δεν υπάρχει κοινωνία, αλλά υπάρχει μόνο άθροισμα ατόμων.
- Στη μετανεωτερικότητα διατηρούνται κάποια κατάλοιπα ηθικής, τα οποία είναι η αντίδραση της συνείδησης, που δεν γίνεται να εξαλειφθεί εντελώς, όπως: α) Παραμένει ως προτεραιότητα η ειλικρίνεια στις ανθρώπινες σχέσεις, δηλαδή ακόμη θεωρείται σοβαρό παράπτωμα το να προδώσεις την εμπιστοσύνη του άλλου. β) Υπάρχει μια πολύ μεγάλη ευαισθησία προς τα ζώα.
- Εκτός από τα κατάλοιπα της ηθικής, η μετανεωτερικότητα έχει και άλλα καλά: α) Την πολύ έντονη υπαρξιακή ευαισθησία, δηλαδή το ενδιαφέρον για τη σύνδεση του πνευματικού λόγου με τη ζωή των ανθρώπων με κέρδος τους το νόημα. β) Την ενίσχυση της ισότητας και την ανάδειξη των αδύναμων, δηλαδή την πεποίθηση ότι κάθε άνθρωπος έχει αξία. γ) Την αποδοχή της ελευθερίας και της ποικιλίας, δηλαδή την ύπαρξη χώρου για όλους και για όλα χωρίς διάθεση για κατάκριση των άλλων.
- Οι μεταμοντέρνοι νέοι, που δεν τους λένε τίποτα οι κανόνες της Εκκλησίας, χρειάζονται τον υπαρξιακό χριστιανισμό. Μπορούμε να τους τον δώσουμε; Είμαστε έτοιμοι να μιλήσουμε στον μεταμοντέρνο νέο για την πίστη έτσι όπως αυτός μπορεί να καταλάβει; Η απάντηση

είναι πώς σήμερα ελάχιστοι κληρικοί και ελάχιστοι γονείς μπορούν να μεταδώσουν στους νέους τον υπαρξιακό χριστιανισμό, που να τους μιλάει στη γλώσσα τους και στην ψυχή τους.

- Μόνο αν προηγουμένως με έχει αγγίξει υπαρξιακά εμένα η αλήθεια του Θεού και αρχίσω να μετασχηματίζομαι, θα μπορέσω να μεταδώσω στον νέο κάτι που θα τον βοηθήσει να μετασχηματισθεί κι εκείνος, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι τα σημεία που η αλήθεια του Θεού άγγιξε εμένα θα είναι τα ίδια με τα σημεία που θα αγγίξει και τον νέο.
- Είναι απόλυτα βέβαιο ότι ο χριστιανισμός μπορεί να δώσει υπαρξιακές απαντήσεις στον μεταμοντέρνο άνθρωπο.
- Οι νέοι σήμερα δεν έχουν απορρίψει την πίστη. Είναι ανοιχτοί στην πίστη, αρκεί να τους καταλάβουμε και να τους μιλήσουμε στη γλώσσα που θα αγγίξει την ψυχή τους.
- Οι προκλήσεις και οι δυσκολίες ευεργετούν την Εκκλησία μακροπρόθεσμα.
- Οι μεταμοντέρνοι νέοι δεν θέλουν να παραβιάζουμε τα όρια που έχουν βάλει και αντιδρούν έντονα όταν το κάνουμε αυτό.
- Δεν είναι μεταμοντέρνοι όλοι οι έφηβοι και όλοι οι νέοι, αλλά αυτοί που τη μετανεωτερικότητα την έχουν κάνει νοοτροπία τους.
- Ο χριστιανισμός και η λατρεία της Εκκλησίας ξεκίνησαν με υπαρξιακό προσανατολισμό και διατηρήθηκαν έτσι για 5-6 αιώνες. Δεν είχαν τόση τάξη ούτε είχαν μουσικά βιβλία με νότες βυζαντινές. Και δεν είχαν φυσικά το μοναχικό τυπικό με τα χιλιάδες τροπάρια.
- Ο χριστιανισμός και η λατρεία της Εκκλησίας έχασαν τον υπαρξιακό προσανατολισμό τους στο Βυζάντιο, κατάσταση που διατηρήθηκε στην τουρκοκρατία αλλά και στη σημερινή εποχή.
- Χρειαζόμαστε μια γενική αναμόρφωση του εκκλησιαστικού σώματος, του εκκλησιαστικού οργανισμού και της λατρείας μας, προκειμένου να μιλήσουμε στον σύγχρονο άνθρωπο στη γλώσσα που καταλαβαίνει.
- Η πίστη μας θα πρέπει να γίνει περισσότερο υπαρξιακή και λιγότερο ιδρυματική. Αν το κάνουμε αυτό, δεν θα προδώσουμε την πίστη, αλλά θα τη βιώνουμε πολύ πιο αυθεντικά.
- Μπορεί πολλοί μεσήλικες να εκκλησιάζονται συστηματικά και να μην επαναστατούν όπως οι περισσότεροι νέοι, όμως αυτό δεν σημαίνει ότι βιώνουν αυθεντικά την πίστη τους ή ότι λαμβάνουν τους καρπούς της. Μερικά παραδείγματα που αποδεικνύουν ότι και οι μεσήλικες χριστιανοί έχουν πρόβλημα είναι τα εξής: α) Πολλοί δεν έχουν αναπτύξει προσωπική σχέση με τον Χριστό. β) Πολλοί χαρακτηρίζονται από υπερβολικές ενοχές και φόβο μήπως, αν απομακρυνθούν, ο Θεός τους τιμωρήσει. γ) Πολλοί έχουν αναπτύξει γεροντισμό, δηλαδή εξιδανικεύουν και λατρεύουν γεροντάδες. δ) Πολλοί πηγαίνουν και σε μάγισσες στα δύσκολα.
- Οφείλουμε να κατανοήσουμε τον ψυχικό κόσμο της μεταμοντέρνας νέας γενιάς, ώστε να μην τα αποδίδουμε όλα στο πόσο διεφθαρμένη είναι. Και αδικούμε πολύ τους νέους, αν τους καταλογίζουμε περισσότερη διαφθορά από αυτή των μεγαλύτερων σε ηλικία.
- Οι νέοι εκπροσωπούν έναν άλλο κόσμο, που δεν είναι κατ' ανάγκη απειλητικός.

- Η άνοδος της νεωτερικότητας με τον ορθολογισμό και την αμφισβήτηση της πίστης ενεργοποίησε σε κάποιους χριστιανούς ορισμένα αντανάκλαστικά, με τα οποία εμβάθυναν στην πίστη, δημιουργώντας πολλοί από αυτούς σπουδαία έργα. Στην παραδοσιακή-προνεωτερική κοινωνία δεν ήταν απαραίτητο να εμβαθύνει κανείς στην πίστη, οι πιστοί δεν δέχονταν προκλήσεις ούτε αμφισβητούσε κανείς την πίστη κανενός.
- Αν αντιληφθούμε πώς σκέφτονται τα μεταμοντέρνα παιδιά μας, ίσως γίνουμε κι εμείς καλύτεροι χριστιανοί.
- Οι άνθρωποι της εποχής μας μπορεί να είναι και παραδοσιακοί και νεωτερικοί και μετανεωτερικοί, ανάλογα με την περίπτωση και το θέμα με το οποίο κάθε φορά συνδέονται.
- Για να κάνουμε χριστιανική και εκκλησιαστική αγωγή, δεν χρειάζεται να γυρίσουμε στην παραδοσιακή-προνεωτερική εποχή. Απλά οφείλουμε να προσαρμόσουμε αυτή την αγωγή στο κάθε παιδί, αφού πρώτα μπορέσουμε να το καταλάβουμε. Και να καλύψουμε το παιδί όσο περισσότερο μπορούμε: α) στις ερωτήσεις, που κάνει το μυαλό του καθώς αναπτύσσεται, β) στο συναίσθημά του, ώστε να δημιουργηθούν βιώματα από νωρίς, και γ) στις επιθυμίες του.
- Η αγωγή που θα δώσουμε στα παιδιά δεν θα είναι η ίδια που λάβαμε εμείς ως παιδιά, γιατί: α) το παιδί μεγαλώνει σε διαφορετική εποχή και β) το παιδί είναι διαφορετικό από μας.
- Ποιμαντική είναι η συνοδεία και η καθοδήγηση των πιστών στην πορεία τους προς τη Βασιλεία του Θεού.
- Αν τα παιδιά αισθανθούν ότι με την προσευχή, τον εκκλησιασμό και τη Θεία Κοινωνία των γονέων τους αυτοί γίνονται καλύτεροι γονείς στην επαφή τους με τα ίδια τα παιδιά, τότε αυτό γίνεται εμπειρία και των παιδιών. Αποθησαυρίζεται μέσα στη μνήμη τους.
- Όταν ένα παιδί λαμβάνει από γύρω του το μήνυμα ότι οι νόμοι δεν τηρούνται, αισθάνεται ότι δεν υπάρχουν όρια και ότι μπορεί να ενεργεί όπως του έρθει και χωρίς συνέπειες.
- Από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μπορούν να συμβούν σε έναν άνθρωπο τα πάντα, από τα πιο ωφέλιμα ως τα πιο ζημιογόνα. Αυτά τα οποία προφυλάσσουν τον νέο από τις κακές επιδράσεις των μέσων κοινωνικής δικτύωσης είναι να έχει φίλους στην πραγματική ζωή και να έχει καλή σχέση με τους γονείς του, δηλαδή να υπάρχει ψυχική επαφή με αυτούς, έτσι ώστε να κρατιούνται οι ισορροπίες.
- Στην εποχή μας περισσότερη αναζήτηση έχουν κάποιοι μεταμοντέρνοι παρά οι παραδοσιακοί πιστοί, οι οποίοι δεν διαβάζουν καν την Καινή Διαθήκη.
- Η ορθόδοξη αυτοσυνειδησία έχασε πράγματα από το Βυζάντιο και πάει τώρα να τα ξαναβρεί δειλά δειλά μέσα σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, που μοιάζει με αυτό που προηγήθηκε του Βυζαντίου.
- Είναι πολύ μεγάλη η ποικιλία των τρόπων με τους οποίους μιλάει ο Θεός. Μερικούς από αυτούς εμείς δεν τους αναγνωρίζουμε, είτε πρόκειται για τον άλλον είτε πρόκειται για μας.
- "Ο διάβολος οργώνει και ο Θεός σπέρνει", που σημαίνει ότι ο Θεός όλα μπορεί να τα χρησιμοποιήσει στο σχέδιό Του για τη σωτηρία του ανθρώπου.

- Προσευχόμαστε, αλλά τι ζητάμε στην προσευχή μας και ποιους αδελφούς μας περιλαμβάνουμε σε αυτήν; Προσευχόμαστε για την εμβάθυνσή μας στην πίστη, για τους ιερείς, για τους επισκόπους, για τους πολιτικούς, για τους ΛΟΑΤΚΙ;
- Η προσευχή είναι προϊόν θεανθρώπινης συνεργασίας. Από τότε που ο Θεός έγινε άνθρωπος τίποτε δεν είναι μόνο θεϊκό ή μόνο ανθρώπινο. Όλα είναι θεανθρώπινα.